

Ἱερός Ναός Ἁγίου Ἀνδρέου Πατρῶν:
ἡ περιπέτεια μιᾶς ἐραυικῆς εἰσφορᾶς
(ἄρθρο 11 Ν. 3485/1955)

Συμβολή στὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῶν Πατρῶν

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ*

Ι. Τὸ ἔτος 1897, ὁ τότε Ὑπουργὸς Ἐσωτερικῶν Γ. Κόρπας καταθέτει στὴ Βουλὴ νομοσχέδιο γιὰ τὴν ἀνέγερση στὴν πόλη τῶν Πατρῶν νέου ναοῦ πρὸς τιμὴν τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου, αἰτιολογεῖ δὲ τὴν ἐνέργειά του αὐτὴ ὡς ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι «ὁ ἐν Πάτραις ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου δὲν ἀνταποκρίνεται ὡς πρὸς τὴν χωρητικότητα εἰς τὴν σημερινὴν ἐπαύξησιν τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Πατρῶν, συνάμα δὲ δέον νὰ ᾗ οὗτος μεγαλοπρεπὴς καὶ ἀνάλογος τῆς πόλεως Πατρῶν»¹. Ἀνάλογο ἐνδιαφέρον «δι' ἀνέγερσιν μεγαλοπρεπεστάτης ἐκκλησίας» εἶχε ἐκφράσει καὶ ὁ Δῆμος Πατρῶν ἤδη ἀπὸ τὸ ἔτος 1873².

Ἔτσι, τὸ 1900 ψηφίζεται ὁ Νόμος 2779 (ΒΨΟΘ') «Περὶ ἀνεγέρσεως καὶ διακοσμῆσεως νέου Ἱεροῦ Ναοῦ ἐν Πάτραις, τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τοῦ πολιοῦχου τῆς πόλεως Ἁγίου Ἀνδρέου»³, ὁ ὁποῖος, μὲ τὴν ὑπογραφή τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν Γ. Θεοτόκη, δημοσιεύεται στὶς 23 Δεκεμβρίου στὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. Μὲ τὸν νόμο αὐτὸ ἐπιτρέπεται ἡ ἀνέγερση νέου ἱεροῦ ναοῦ, προβλέπονται δὲ τρεῖς πηγὲς χρηματοδοτήσεως τοῦ ἐν λόγῳ ἔργου (ἄρθρο 1). Εἰδικότερα, ἡ ἀνέγερση καὶ περαιτέρω ἡ διακόσμηση τοῦ ναοῦ θὰ ἔλθει εἰς πέρας τόσο μὲ χρήματα τὰ ὁποῖα ἔχουν ἤδη κατατεθεῖ ἢ πρόκειται νὰ κατατεθοῦν στὸ Ὑποκατάστημα τῆς Ἐθνικῆς

* Ὁ κ. Γεώργιος Ἀνδρουτσόπουλος εἶναι Λέκτορας τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου στὴ Νομικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Δικηγόρος.

1. Βλ. τὸ πλῆρες κείμενο τῆς δικαιολογητικῆς ἐκθέσεως σὲ Θωμοπούλου Στ. Ν., Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας, ἐν Ἀθήναις, Βασιλικὸν Τυπογραφεῖο Ἰγγλέση-Παπαγεωργίου, 1899, σ. 78-80.

2. Βλ. σχετικῶς ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ Κ. Ν., Ἱστορικὸν λεξικὸν τῶν Πατρῶν, Πάτρα, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Π. Κούλη, ¹1995, τόμος Α', σ. 93.

3. Ε.τ.Κ. Α' 295/23.12.1900.

Τράπεζας στην Πάτρα, πού θα συγκεντρωθούν από την έκποιηση οικοπέδων του ναού πού αναφέρονται στον νόμο 760 (ΨΞ΄) της 18ης Δεκεμβρίου 1878 (άρθρο 11) όσο και με δωρεές, καθώς και «ἐκ τοῦ περισσεύματος» τῶν εισπράξεων τοῦ ἤδη ὑπάρχοντος ναοῦ τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέα.

Συγκεκριμένα, με τὸν Ν. 760 «Περὶ παραχωρήσεως οἰκοπέδων τοῦ Δημοσίου ἐν Πάτραις εἰς τοὺς ἐπ' αὐτῶν οἰκοδομήσαντας μέχρι τέλους τοῦ ἔτους 1877»⁴ ἐπιλύεται τὸ ζήτημα τῆς διαφιλονικούμενης ιδιοκτησίας οἰκοπέδων πού βρίσκονται στήν «κάτω πόλη» τῶν Πατρῶν μεταξύ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου. Ἔτσι, ἀναγνωρίζονται ὡς ιδιοκτησία τοῦ ναοῦ, πλὴν τοῦ περιβόλου του, καὶ τὰ οἰκόπεδα, ἐκτάσεως 76 στρεμμάτων καὶ 96 μέτρων, τὰ ὁποῖα περιλαμβάνονται στὸ ἀπὸ 11 Νοεμβρίου 1878 διάγραμμα τοῦ γεωμέτρη Καστάλη, ὑπὸ τὸν ὄρο, μεταξύ ἄλλων, ὅτι τὰ ἐξ αὐτῶν κενὰ οἰκόπεδα, καθώς καὶ ἐκεῖνα ἐπὶ τῶν ὁποίων δὲν ὑπάρχουν ὀλοκληρωμένα οἰκοδομήματα θὰ ἐκποιηθῶν με δημοπρασία. Τὸ τίμημα ἀπὸ τὶς ἐν λόγω ἐκποιήσεις θὰ εἰσπράττεται ἀπὸ τὸ «Ταμεῖο Πατρῶν» καὶ θὰ κατατίθεται σὲ λογαριασμὸ πού διατηρεῖ ὁ ναὸς τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέα στήν Ἐθνικὴ Τράπεζα, προκειμένου νὰ χρησιμεύσει «πρὸς ἀνέγερσιν καὶ διακόσμησιν καταλλήλου ναοῦ, τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου», τὸ δὲ ὑπόλοιπο τοῦ λογαριασμοῦ θὰ παραμείνει ἀνέπαφο, ἐνῶ οἱ τόκοι του μόνο θὰ διατεθοῦν γιὰ τὴ συντήρηση τοῦ ναοῦ αὐτοῦ.

Προσθέτως, γιὰ τὴ διαχείριση τῶν χρημάτων πού θὰ ἀπαιτηθῶν γιὰ τὴν ὑλοποίηση τοῦ ἔργου, συγκροτεῖται με τὸν Ν. 2779/1900 ὀκταμελὴς Ἐπιτροπὴ, πού ἀπαρτίζεται ἀπὸ τὸν [ἐκείνοτε] Ἀρχιεπίσκοπο Πατρῶν ὡς Πρόεδρος, μέλη τῆς δὲ ὀρίζονται ὁ Νομάρχης Ἀχαΐας, ὁ Πρόεδρος τῶν ἐν Πάτραις Ἐφετῶν, ὁ Δήμαρχος, ὁ Πρόεδρος τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου καὶ τρία ἀκόμα πρόσωπα, πού θὰ ἐκλεγοῦν ἀπὸ τὸ Δημοτικὸ Συμβούλιο. Συγκεκριμένα, ἡ Ἐπιτροπὴ ἀνεγέρσεως θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκθέσει τὸ ἔργο σὲ μειοδοτικὴ δημοπρασία καὶ ταυτοχρόνως νὰ ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς «ἐν γένει διαχειρίσεως μέχρι τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ κυρίου τοῦ Ναοῦ καὶ τῆς διακοσμήσεως αὐτοῦ», ἀφοῦ προηγουμένως καταρτισθῶν με ἐπιμέλειά της τὰ ἀπαιτούμενα διαγράμματα τοῦ Ναοῦ, συνδευόμενα ἀπὸ προϋπολογισμὸ δαπάνης καὶ συγγραφή ὑποχρεώσεων καὶ ἐγκριθῶν ἀπὸ τὸ Συμβούλιο τῶν Δημοσίων ἔργων.

4. Ε.τ.Κ. ἀριθ. 84/30.12.1878.

Τὴν 1η Ἰουνίου 1908, ἡμέρα Κυριακή, πραγματοποιεῖται ἡ θεμελίωση τοῦ ναοῦ ἀπὸ τὸν [τότε] Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων Γεώργιο Α΄. Ἡ στιγμή μάλιστα τῆς θεμελίωσης ἀποτυπώνεται μὲ ὄλως περιγραφικὸ καὶ λεπτομερῆ τρόπο σὲ σχετικὸ δημοσίευμα τοῦ «Νεολόγου τῶν Πατρῶν» στὸ φύλλο τῆς 1ης Ἰουνίου 1908, ὅπου, ὑπὸ τὸν τίτλο «Ὁρθοδοξίας Μνημεῖον», σημειώνονται τὰ ἐξῆς γλαφυρά: «Τὸ μέρος τῶν θεμελίων εἰς ὃ θὰ κατέλθῃ ὁ Βασιλεὺς διὰ τὴν κατάθεσιν τοῦ θεμελίου λίθου εἶνε ἤδη ἔτοιμον. Ἄνωθεν αὐτοῦ ἐτοποθετήθη τρίπους ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἀνηρτήθη βαροῦλκον. Τὴν ἄλυσσον αὐτοῦ θὰ σύρῃ ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ μαρμαρίνη θεμέλιος πλάξ θὰ πέσῃ ἐπὶ τῆς γωνίας τοῦ ἱεροῦ Βήματος, ἥτις ὠρίσθη ὡς μέρος καταθέσεως τοῦ θεμελίου λίθου. Τὸ ἀργυροῦν σφυρίον ὡς καὶ τὸ μιστρίον τὰ ὁποῖα ὁ Βασιλεὺς θὰ χρησιμοποιήσῃ διὰ τὸν θεμέλιον, θὰ παραδοθῶν Αὐτῷ ἐπὶ ἀργυροῦ δίσκου».

Εἶναι γεγονός ὅτι γιὰ τὴν ἀποπεράτωση τοῦ ναοῦ, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ ἀναντιλέκτως σέμνωμα ἀληθῶς καὶ ἀγλαίσμα τῆς Ἐκκλησίας τῶν Πατρῶν⁵, φυλάσσονται δὲ ἐντὸς αὐτοῦ τόσο ἡ Κάρα τοῦ Πρωτοκλήτου (1964)⁶ ὅσο καὶ τὰ κατάλοιπα ἀπὸ τὸν Σταυρὸ τοῦ μαρτυρίου του (1980)⁷, ἐπιβλήθηκαν, κατὰ καιρούς, διάφορα τέλη, εἰσφορὲς ἢ ἄλλες φορολογικὲς ἐπιβαρύνσεις. Ἔτσι, μέχρι τὸ ἔτος 1920 ὑπῆρχε φορολογία 30 λεπτῶν τῆς δραχμῆς κατὰ χιλιόμετρο ἐπὶ τῆς ἐξαγόμενης ἀπὸ τὸ λιμάνι τῶν Πατρῶν σταφίδας γιὰ τὴν ἀνέγερση τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέα⁸, ἐνῶ, ὅταν κατὰ τὸ ἴδιο ἔτος ἐπισκέφθηκε τὴν Πάτρα ὁ τότε

5. Γιὰ τὴν ἱστορία τῆς πατραϊκῆς Ἐκκλησίας βλ. προχειρῶς π. Ε. ΠΡΙΓΚΙΠΑΚΗΣ [ἐπιμ.], *Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῶν Πατρῶν*, Πάτρα, 2012.

6. Βλ. λεπτομέρειες σὲ ΜΑΡΤΙΝΗ Π. Σ., «Χρονικὸ τῆς ἐπιστροφῆς τῆς Ἁγ. Κάρας τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου» σέ: ΧΟΤΖΑΚΟΓΛΟΥ Χ. Γ. [ἐπιστ. ἐπιμ.], *Ὁ νέος Ἱερός Ναός τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου Πατρῶν. 100 χρόνια ἀπὸ τὴ θεμελίωσή του*, ἔκδ. Ι. Μητρόπολις Πατρῶν, 2008, σ. 127-131.

7. Βλ. σχετικῶς ΝΙΚΟΛΗΜΟΥ [ΒΑΛΛΗΝΔΡΑ], Μητροπολίτου πρώην Πατρῶν, «Ὁ Σταυρὸς τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου», *Θεολογία* 2 (1980) 248-259 καὶ διεξοδικῶς ΣΥΜΕΩΝ ΧΑΤΖΗ [Ἀρχιμ.], «Ἡ ἐπαναφορὰ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Μαρτυρίου τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου ἀπὸ Μασσαλίας εἰς Πάτρας» σέ: ΧΟΤΖΑΚΟΓΛΟΥ, *Ibidem*, σ. 135-143· πρβλ. προσφάτως ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Γ. Ι., «Σήμερον προέρχεται ἐκ δυσμῶν ὁ σταυρὸς σου...», ἐφημ. «Πελοπόννησος τῆς Κυριακῆς», φύλλο τῆς 2 Φεβρουαρίου 2014, σ. 61.

8. Βλ. ἄρθρο ὑπὸ τὸν τίτλο «Τὸ ζήτημα τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ περικαλλοῦς ναοῦ τοῦ Πρωτοκλήτου. Ἡ συντελεσθεῖσα μέχρι τοῦδε ἐργασία» σέ ἐφημ. «Πελοπόννησος», φύλλο τῆς 29ης Δεκεμβρίου 1913, σ. 1-2· πρβλ. καὶ τὴ σχετικὴ νομοθεσία: α) Ν. ΓΧΛΑ΄ (ὑπ' ἀριθ. 3631) τῆς 18 Μαρτίου 1910 «περὶ ἐπιβολῆς φόρου ἐπὶ τῆς διὰ τοῦ λιμένος Πατρῶν ἐξαγομῆνης Κορινθιακῆς σταφίδος πρὸς ἀποπεράτωση καὶ διακόσμησιν τοῦ ἐν Πάτραις ἀναγειρομένου νέου ναοῦ τοῦ

Πρωθυπουργός Δ. Γούναρης, ὁ τελευταῖος υἱοθέτησε πρόταση τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου γιὰ ἀύξηση τῆς φορολογίας κατὰ μία δραχμή, ὡς ἐκ τῆς ἀυξήσεως τῆς τιμῆς τῆς σταφίδας ἀπὸ 150 δραχ. σὲ 1.500 δραχ.⁹ Τὸν Μάιο 1928, ὁ Εἰσαγωγικὸς Σύλλογος τῶν Πατρῶν ἀποφασίζει νὰ ἀναλάβει τὴν ἐξεύρεση τοῦ ἀναλογοῦντος σὲ αὐτὸν ποσοῦ, ποῦ ἰσοῦται μὲ 450.000 δραχ. ἐτησίως, προκειμένου νὰ ἐξυπηρετηθεῖ τὸ δάνειο, τὸ ὁποῖο πρόκειται νὰ συναφθεῖ γιὰ τὴν ἀποπεράτωση τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου. Ἡ ἐν λόγω δὲ ἀπόφαση ἐπικαιροποιεῖται κατὰ τὴ συνεδρίαση τοῦ Εἰσαγωγικοῦ Συλλόγου τῆς 12ης Φεβρουαρίου 1929, μὲ εὐρεῖα πλειοψηφία 90 θετικῶν ψήφων ἐπὶ συνόλου 139, παρὰ τὶς ἐπιμέρους ἐνστάσεις ποῦ διατυπώνονται, ὡς ἐκ τῆς δυσχεροῦς θέσεως στὴν ὁποία ἔχει περιέλθει ὁ ἐμπορικὸς κόσμος τῆς Πάτρας ἐξαιτίας τῆς «*ύφιστάμενης σταφιδικῆς κρίσεως*»¹⁰.

II. Περὶ τὶς ἀρχές τοῦ ἔτους 1955, διαπιστώνεται ὅτι τὸ ζήτημα τῆς περαιτέρω συνεχίσεως τῶν ἐργασιῶν γιὰ τὴν ἀνέγερση τοῦ νέου ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέα βρίσκεται σὲ πλήρη ἀδιέξοδο, μὲ ἄμεσο κίνδυνο τὴν καταστροφή τῶν τμημάτων τοῦ ναοῦ, ποῦ ἔχουν ἤδη ἀνεγερθεῖ. Μάλιστα, σύμφωνα μὲ τὸν Τύπο

Ἁγίου Ἀνδρέου» (Ε.τ.Κ. Α' 106/19.3.1910). Νὰ σημειωθεῖ ἐδῶ ὅτι κατὰ τὴ συνεδρίαση τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων τῆς 24ης Φεβρουαρίου 1910, ὅπου συζητεῖται τὸ ἄνω νομοσχέδιο, συμμετέχουν ὁ τότε Πρωθυπουργὸς Στ. Ν. Δραγοῦμης, ὁ Βουλευτὴς Ἀχαΐας καὶ μετέπειτα Πρωθυπουργὸς Δ. Γούναρης, καθὼς καὶ βουλευτὲς σταφιδοπαραγωγικῶν περιοχῶν: βλ. σχετικῶς ΓΚΟΥΡΒΕΛΟΥ Ν. ΑΜΒΡΟΣΙΟΥ [Ἀρχιμ.], «*Ἱστορικὸ τῆς Ἀνεγέρσεως καὶ Ἐγκαινίων τοῦ Νέου Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου Πατρῶν*» σέ: ΧΟΤΖΑΚΟΓΛΟΥ, Ὁ νέος Ναὸς κ.λπ., *supra* note 6, σ. 53-69 [ἐδῶ σ. 69, ὑποσημείωση 51]· β) Ν. 2860 τῆς 9 Ἰουν./15 Ἰουλ. 1922 «*περὶ ἀυξήσεως τοῦ κατὰ τὸ ἄρθρον 1 τοῦ νόμου ΓΧΛΑ' ἐπιβληθέντος φόρου ἐπὶ τῆς διὰ τοῦ λιμένος Πατρῶν ἐξαγομῆνης Κορινθιακῆς σταφίδος πρὸς ἀποπεράτωσην καὶ διακόσμησιν τοῦ ἐν Πάτραις ἐγειρομένου Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου*» (Ε.τ.Κ. Α' 118/19.7.1922)· γ) Ν. 4148 τῆς 9/14 Μαΐου 1929 «*περὶ ἀυξήσεως τοῦ διὰ τῶν νόμων ΓΧΛΑ' (3631) καὶ 2860 τοῦ 1922 ἐπιβεβλημένου ἐξαγωγικοῦ δασμοῦ ἐπὶ τοῦ ἐξαγομένου ἐκ τοῦ λιμένος Πατρῶν σταφιδοκάρπου καὶ ἐπιβολῆς τοιοῦτου ἐπὶ ἄλλων τινῶν εἰδῶν, διὰ τὴν ἀποπεράτωσην καὶ διακόσμησιν τοῦ ἀνεγειρομένου ἐν Πάτραις ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου*» (Ε.τ.Κ. Α' 199/14.6.1929· ἀναδημοσιεύεται ὡς ἐσφαλμένως δημοσιευθεῖς εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 181 (Τεύχος Α') τῆς 18 Μαΐου ἐ.ἔ. φύλλον τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως)· δ) Ν. 5560 τῆς 30 Ἰουν./2 Ἰουλ. 1932 «*περὶ τροποποιήσεως τοῦ Ν. 4148 τῆς 9/5/1929 «περὶ ἀυξήσεως τοῦ διὰ τοῦ Ν. ΓΧΛΑ' (3631) καὶ 2860 ἐπιβεβλημένου ἐξαγωγικοῦ δασμοῦ ἐπὶ τοῦ ἐξαγομένου ἐκ τοῦ λιμένος Πατρῶν σταφιδοκάρπου καὶ ἐπιβολῆς τοιοῦτου ἐπὶ ἄλλων τινῶν εἰδῶν διὰ τὴν ἀποπεράτωσην καὶ διακόσμησιν τοῦ ἀνεγειρομένου ἐν Πάτραις ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου*» (Ε.τ.Κ. Α' 213/5.7.1932)· ε) Ν. 5712 τῆς 11/19 Σεπτεμβρίου 1932 «*περὶ τροποποιήσεως τοῦ Νόμου 5560 τῆς 30 Ἰουνίου 1932*» (Ε.τ.Κ. Α' 338/21.9.1932).

9. Ἐφημ. «*Νεολόγος τῶν Πατρῶν*», φύλλο τῆς 19ης Νοεμβρίου 1931, σ. 1.

10. Ἐφημ. «*Νεολόγος τῶν Πατρῶν*», φύλλο τῆς 13ης Φεβρουαρίου 1929, σ. 1.

της έποχής¹¹, πρὸς έξασφάλιση τῶν ἀναγκαίων οἰκονομικῶν πόρων, προτείνεται «*ὐπὸ κρατικῆς ὑπηρεσίας*» ἡ καθιέρωση εἰδικοῦ τέλους ἐπὶ τῶν ἀποδείξεων εἰσπράξεως πὺν ἐκδίδει ὁ Δῆμος γιὰ τὴ συγκέντρωση τῶν ἀπορριμμάτων, πλὴν ὅμως ἡ πρόταση αὐτὴ δὲν κρίνεται ὠφέλιμη, κυρίως διότι οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως τῶν Πατρῶν θὰ συνεισφέρουν ἀναποφεύκτως, παρὰ τὴν οἰκονομικὴ τους ἀνισότητα, ἴδια ποσά. Ἐν ὄψει τούτου, ἐπισημαίνεται ἡ ἀνάγκη νὰ συγκληθεῖ τὸ ταχύτερο νέα σύσκεψη τῶν ἀρμοδίων καὶ τῶν παραγόντων τῆς πόλης, προκειμένου νὰ ἐξευρεθοῦν «*πλούσιοι καὶ κυρίως πάγιοι πόροι*», ἱκανοὶ νὰ έξασφαλίσουν τὴ συνέχιση τῶν ἐργασιῶν ἀνεγέρσεως.

Ἄλλωστε, πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ, εἶχε ἤδη ἀποφασιστεῖ, σὲ σύσκεψη τῶν ὀργανώσεων τῆς πόλεως τῶν Πατρῶν τῆς 1ης Μαρτίου 1953, νὰ ζητηθεῖ ἡ ἐπιβολὴ νομοθετικῶς μικρῆς εἰσφορᾶς ἐπὶ κάθε ἀποδείξεως ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, πὺν θὰ κυμαίνεται, ἀναλόγως τῆς καταναλώσεως, ἀπὸ 1 δραχ. μέχρι πέντε, ἐπικουρικῶς δὲ καὶ πρόσθετου γραμματοσήμου, ὅπως εἶχε συμβεῖ γιὰ τὴν ἀναστήλωση τοῦ ἱ. ναοῦ Ἁγ. Δημητρίου Θεσσαλονίκης. Τὸ ὑπόμνημα αὐτὸ τῆς 1ης Μαρτίου 1953, τὸ ὁποῖο ὑπογράφεται ἀπὸ τὴν πλειοψηφία τῶν ὀργανώσεων τῆς πόλης, ὑποβάλλεται ἀρμοδίως καὶ συνοδεύεται ἀπὸ σχέδιο νόμου καὶ εἰσηγητικὴ ἔκθεση. Πλὴν ὅμως, παρὰ τὶς ἀνέξοδες ὑποσχέσεις τῶν ἀρμοδίων κυβερνητικῶν παραγόντων καὶ τὶς ἔμπονες προσπάθειες τοῦ ἀπὸ Καλαβρυτῶν καὶ Αἰγιαλείας καὶ μετέπειτα Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν [τότε] Μητροπολίτη Πατρῶν Θεοκλήτου [Παναγιωτόπουλου] (1944-1957), ὁ ὁποῖος, ὅπως σημειώνεται χαρακτηριστικῶς σὲ δημοσιεύματα τῆς ἐποχῆς¹², μετέβη «*εἰκοσάκις σχεδὸν εἰς Ἀθήνας*» γιὰ νὰ προωθήσει τὴν ψήφιση τοῦ σχετικοῦ νόμου, οὐδὲν τελικῶς ἐπιτεύχθηκε. Εἰδικότερα, εἶναι γεγονός ὅτι ἡ ἐπιβολὴ τῆς ἐν λόγω εἰσφορᾶς εἶχε ἐγκριθεῖ καταρχὴν ἀπὸ τὸν *Κωνσταντῖνο Παπαγιάννη*, Ὑπουργὸ Οἰκονομικῶν μέχρι καὶ τὴν 15η Νοεμβρίου 1954 στὴν Κυβέρνηση Ἀλέξανδρου Παπάγου, ἡ ὁποία δόθηκε ὑπὸ τὸν ὄρο τῆς συναιρέσεως γιὰ τὴν εἰσπραξὴ τῆς τῆς εταιρείας «*Γλαῦκος*», πὺν ἀσκοῦσε τότε τὴν ἐπιχείρηση ἠλεκτρισμοῦ τῶν Πατρῶν. Ἡ συναιρέση «*προθύμως ἐδόθη*», ὑπὸ τὴν προϋπόθεση ὅτι θὰ συγκατατεθεῖ σχετικῶς καὶ ὁ Ὑπουργὸς Βιομηχανίας *Ἀριστείδης Πρωτοπαπαδάκης*, ὁ ὁποῖος, ὅμως, «*πεισιμόνως ἀντετάχθη πρὸς τοῦτο*».

11. Ἐφημ. «*Νεολόγος τῶν Πατρῶν*», φύλλο τῆς 23ης Μαρτίου 1955, σ. 1.

12. Ἐφημ. «*Νεολόγος τῶν Πατρῶν*», φύλλο τῆς 21ης Αὐγούστου 1955, σ.1.

Ἔτσι, τὸ καλοκαῖρι τοῦ ἰδίου ἔτους, τὸ ζήτημα δείχνει νὰ ἔχει περιπέσει σὲ τέλμα. Ἐν ὄψει τούτου, τὸν Αὐγούστο τοῦ 1955, ἡ Ἐπιτροπὴ ἀνεγέρσεως, ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Μητροπολίτη Πατρῶν Θεοκλήτου, ἀπευθύνει ἔγγραφο πρὸς τὴν Ἀρχὴς τῆς πόλης, μὲ σκοπὸ τὴν εὐρύτερη συστράτευση γιὰ τὴν ἐξεύρεση κάποιας λύσεως. Εἰδικότερα, μὲ τὸ ἐν λόγω ἔγγραφο, μέρος τοῦ ὁποίου δημοσιεύεται στὸν «*Νεολόγο Πατρῶν*» στὸ φύλλο τῆς 21ης Αὐγούστου 1955, τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς, διαπιστώνοντας τὴ δυσκολία ψηφίσεως ἑνὸς νόμου, ὁ ὁποῖος, πρὸς ἄρση τοῦ οἰκονομικοῦ ἀδιεξόδου, θὰ θεσπίζει ἀφ' ἑνὸς μικρὴ εἰσφορὰ ἐπὶ τῆς καταναλώσεως τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος καὶ ἀφ' ἑτέρου πρόσθετο γραμματόσημο μικρῆς ἀξίας, -μέτρα τὰ ὁποῖα, ὡς ἤδη ἀναφέρθηκε, εἶχαν ἤδη εἰσηγηθεῖ οἱ ὀργανώσεις τῆς πόλης-, ἀπευθύνονται πρὸς τοὺς συμπολίτες τους καὶ ζητοῦν τὴ συνδρομὴ τους ὡς ἐξῆς: «*Ἀπελπισθέντες*», ἀναφέρει τὸ ἔγγραφο, «ὅτι θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ψήφισις τοῦ εἰρημένου νόμου ἄνευ ἐντονωτέρας ἐκ μέρους ὁλοκλήρου τῆς πόλεως, προβολῆς τῆς τοιαύτης ἀξιώσεως καὶ ὑποδείξεως τῆς ἀμέσου ἀνάγκης ἐπιψηφισέως του, ἔγνωμεν νὰ ἀπευθυνθῶμεν καὶ πρὸς ὑμᾶς καὶ νὰ παρακαλέσωμεν ὅπως ἐν τῷ ἐγνωσμένῳ ἐνδιαφέροντί σας ὑπὲρ τῆς πόλεώς μας ἐνεργήσητε συντόμως, ὅ,τι κρίνητε σκόπιμον διὰ τὴν ὡς οἶόν τε ταχύτεραν πραγματοποίησίν του, καθ' ὅσον ἡ παρέλευσις χρόνου ἐπερχομένου μάλιστα καὶ αὐθις χειμῶνος ἐπενεργεῖ καταστρεπτικῶς ἐπὶ τῶν ὑφισταμένων ἔργων, ἐφ' ὃ καὶ πρέπει νὰ ἐξευρεθῶσιν οἱ ἀναγκαῖοι πόροι πρὸς συνέχισιν τοῦ ἔργου πρὶν εἶναι ἀργὰ πλέον».

Ἐπισημαίνεται, ἐπίσης, ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ ἀνεγέρσεως περιῆλθε σὲ αὐτὸ τὸ ἀδιέξοδο, καθὼς, πλὴν ἄλλων, ἔχει ἀποστερηθεῖ ἤδη ἀπὸ καιροῦ σταθερῶν πόρων τῆς, οἱ ὁποῖοι εἶχαν προβλεφθεῖ νομοθετικῶς· συγκεκριμένα, ἀπὸ τὴν ἀρχὴς τοῦ ἔτους 1949 εἶχαν καταργηθεῖ¹³ τὰ καθιερωθέντα ἐπὶ Ὀθωνος διαπύλια τέλη¹⁴, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσαν μία μορφή ἔμμεσης φορολογίας ποῦ ἐπιβαλλόταν ἀπὸ τὴν δημοτικὴν ἀρχὴν στὰ προϊόντα ποῦ εἰσάγονταν στὴν περιοχὴ τους ἀπὸ ἄλλες περιοχὲς τῆς ἐπικράτειας, ἀλλὰ, ἀκόμα παλαιότερα, εἶχε διακοπεῖ καὶ ἡ «ἐκ 10% ἐπὶ τοῦ μισθώματος τοῦ ὕδατος εἰσφορὰ τοῦ Δήμου Πατρῶν»¹⁵.

13. Α.Ν. 843/1948 «Περὶ καταργήσεως τῶν φόρων ἐπὶ τῆς κυκλοφορίας τῶν ἀγαθῶν καὶ ἀναπληρώσεως τῶν ἐξ αὐτῶν ἐσόδων»: Ε.τ.Κ. Α' 319/20.12.1948.

14. Ν. ΞΗ' τῆς 22ας Δεκεμβρίου 1847 «περὶ τῶν δημοτικῶν φόρων»: Ε.τ.Κ. ἀριθ. φύλ. 35/29.12.1847.

15. Πρὸβλ. καὶ ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Ν. Γ., *Τὸ ἱστορικὸν τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ νέου Γ. Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου Πατρῶν*, Πάτραι, 1983, σ. 52-53.

Ἔτσι, ἀποφασίζεται νὰ συγκληθεῖ ἐντὸς τῶν ἡμερῶν νέα μεγάλη σύσκεψη τῶν παραγόντων τῆς πόλεως, μὲ σκοπὸ τὴν ἐπανεξέταση τοῦ ζητήματος, τὸ ὁποῖο «εἶναι συνδεδεμένον τὸ μὲν μὲ τὴν ἱστορίαν καὶ τὰ συμφέροντα τῶν κατοίκων τῆς πόλεως, τὸ δὲ καὶ κυρίως, μὲ τὸ ἰσχυρότατον θρησκευτικὸν αἶσθημα ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸν μέγαν προστάτην τῶν Πατρῶν».

III. Τὸν Νοέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους, λίγες ἡμέρες πρὶν τὴν ἑορτὴ τοῦ πολιούχου τῶν Πατρῶν στὶς 30 τοῦ ἰδίου μήνα, πληθαίνουν οἱ φήμες ὅτι ἡ Α΄ Κυβέρνηση *Κωνσταντίνου Καραμανλῆ*, ἡ ὁποία διαδέχθηκε τὴν 6.10.1955 ἐκείνην τοῦ Ἀλέξανδρου Παπάγου, πρόκειται νὰ δώσει ὀριστικὴ λύση στὸ ζήτημα. Μάλιστα, ἡ διαβεβαίωση γὰρ τὴ διευθέτηση τοῦ ζητήματος δόθηκε ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Πρωθυπουργὸ *Κωνσταντῖνο Καραμανλῆ* στὸν Μητροπολίτη Πατρῶν *Θεόκλητο* κατὰ τὴν πρόσφατη συνάντησή τους στὴν Ἀθήνα, ὅπου ὁ τελευταῖος ἀνέπτυξε στὸν Πρωθυπουργὸ «*διὰ θερμῶν λόγων τὸ ζήτημα*», ἔχοντας στερεὰ τὴν πεποίθησιν ὅτι τὸ συγκεκριμένον ἔργο θὰ ἀποτελοῦσε «*ἀγλαίσμα τῶν Πατρῶν καὶ σέμνωμα τῆς Ὁρθοδοξίας*»¹⁶. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο, ὁ Μητροπολίτης Θεόκλητος ἀνακοινώνει, σὲ ἐπίσημες δηλώσεις τοῦ τῆς 22ας Νοεμβρίου¹⁷, ὅτι ἀναμένει ἐπιστολὴ τοῦ πρωθυπουργοῦ ἢ τοῦ ἀρμόδιου ὑπουργοῦ, «*διὰ τῆς ὁποίας θὰ τοῦ γνωστοποιῆται ἡ κυβερνητικὴ ἀπόφασις περὶ ἐξευρέσεως λύσεως εἰς τὸ ζήτημα τῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τοῦ νέου περικαλλοῦς ναοῦ τοῦ Πολιούχου Πατρῶν Ἀποστόλου Ἀνδρέου*». Τὴν ἴδια στιγμὴ, ἀπευθύνει Ἐκκλησίᾳ πρὸς τοὺς «*εὐλαβεῖς καὶ ἐντίμους χριστιανούς τῆς πόλεως Πατρῶν*», προκειμένου νὰ συμμετάσχουν στὸν Ἔρανον «*ὑπὲρ τοῦ ἀνεγειρομένου νέου ναοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου*», πού θὰ διενεργηθεῖ, μὲ πρωτοβουλία τῆς Ἐπιτροπῆς ἀνεγέρσεως, τὸ Σάββατο 26 Νοεμβρίου, ἐκφράζοντας τὴ βεβαιότητα ὅτι αὐτοὶ δὲν θὰ ὑστερήσουν «*εἰς ἔμπρακτον ἐκδήλωσιν τῆς πρὸς τὸν Πρωτόκλητον Ἀνδρέαν ὀφειλομένης εὐλαβείας*».

Συγκεκριμένα, ὅπως ἀποκαλύπτει ἡ ἐφημερίδα «*Πελοπόννησος*» τῆς 27ης Νοεμβρίου 1955, ὁ Μητροπολίτης Θεόκλητος, μετὰ τὴν ἀνάληψη τῆς διακυβερνήσεως τῆς χώρας ἀπὸ τὸν *Κωνσταντῖνο Καραμανλῆ*, ἀποστέλλει ἐπιστολὴ πρὸς τὸν συγγενὴ τοῦ τελευταίου καὶ κάτοικο Πατρῶν Ἀνδρέα Παπανικολάου, ὥστε νὰ μεσολαβήσει πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸ καὶ νὰ τὸν δεχθεῖ σὲ ἀκρόαση

16. Ἐφημ. «*Νεολόγος τῶν Πατρῶν*», φύλλο τῆς 22ας Νοεμβρίου 1955, σ. 1.

17. Ἐφημ. «*Πελοπόννησος*», φύλλο τῆς 23ης Νοεμβρίου 1955, σ. 4.

για τὸ ζήτημα βεβαίως τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου¹⁸. Πράγματι τὴ 10η Νοεμβρίου 1955 λαμβάνει χώρα στὴν Ἀθήνα ἡ συνάντηση μεταξὺ τοῦ Μητροπολίτη καὶ τοῦ Πρωθυπουργοῦ, στὸν ὁποῖο καὶ ἐπιδίδεται τὸ *Ἐπιτομὴ τῶν ὀργανώσεων τῆς πόλεως*, μὲ τὸ ὁποῖο αὐτὲς ἐκδήλωναν «προθυμίαν εἰς πᾶσαν φορολογίαν». Τὸ πρωὶ τῆς ἐπομένης, 11 Νοεμβρίου 1955, ὁ Μητροπολίτης Πατρῶν Θεόκλητος μεταβαίνει, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν κ. Παπανικολάου, στὸ Ἐπιτομὴ Βιομηχανίας, ὅπου πληροφορεῖται ὅτι ἔχει ἤδη ἐτοιμαστῆ σχετικὴ τροπολογία πρὸς κατάθεση, μὲ τὴν ἀκόλουθη εἰσήγηση:

«*Διακαῆς πόθος τῶν κατοίκων τῶν Πατρῶν ὑπῆρξε ἔκπαλαι, ἡ ἀνέγερσις ἐν Πάτραις πρὸς τιμὴν τοῦ μοναδικοῦ ἐν Ἑλλάδι μαρτυρήσαντος Ἀποστόλου Ἀνδρέου, Ἱεροῦ Ναοῦ, ἀνταξίου αὐτοῦ καὶ ἀποτελοῦντος μνημεῖον τῆς ἀπαταχαῦ Ὁρθοδόξου Χριστιανωσύνης. Πρὸς τοῦτο, διὰ τοῦ Ν. ΒΨΟΘ)1900 συνεστήθη εἰδικὴ Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ ἐκείστοτε Μητροπολίτου Πατρῶν, εἰς ἣν ἀνετέθη ἡ ἀνέγερσις τοῦ Ναοῦ, ἡ ὀλοκλήρωσις τῆς ὁποίας δὲν κατέστη δυνατὴ ἐλλείψει τῶν ἀναγκαίων χρηματικῶν μέσων. Ὡς ἐκ τούτου, ὁ Λαὸς τῶν Πατρῶν, ἐπιθυμῶν τὴν ἀποπεράτωσιν τούτου, ἐξήτησε διὰ τῶν ὀργανώσεων αὐτῶν ὅπως καθυποβληθῆ εἰς πληρωμὴν ἐραρικῆς εἰσφορᾶς, εἰσπραττομένης μετὰ τοῦ ἀντιτίμου τῆς παρ' ἐκάστου κατοίκου καταναλισκομένης ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας καὶ εἰς τὴν νομιμοποίησιν τῆς ἐπιθυμίας του ταύτης ἀποβλέπει ἡ τροπολογία, τὴν ὁποίαν ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλωμεν ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς Βουλῆς».*

Ὁ ἔορτασμός τοῦ Πολιούχου τῶν Πατρῶν ἀποκτᾶ, ἐν ὄψει τῆς ἐξελίξεως αὐτῆς, ξεχωριστὴ λαμπρότητα. Οἱ ἔορταστικὲς ἐκδηλώσεις διεξάγονται μὲ τὴν παρουσία τοῦ Πρωθυπουργοῦ *Κων/νου Καραμανλῆ*, ὁ ὁποῖος, μὲ τὴ συνοδεία μελῶν τῆς κυβερνήσεως, φθάνει, μὲ εἰδικὴ αὐτοκινητάμαξα, τὴν 10.15 π.μ. τῆς 30ῆς Νοεμβρίου 1955 στὴν πλατεῖα Τριῶν Συμμάχων, ὅπου τοῦ ἐπιφυλάσσεται ἐπίσημη ὑποδοχὴ ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τῆς πόλεως. Μάλιστα, ὁ Δήμαρχος Πατρέων κ. *Βασίλειος Ροῦφος*, πὺν βρισκόταν στὸν δημαρχιακὸ θῶκο ἀπὸ τὴν 7η Ἰουνίου 1951, στὴν προσφώνησή του πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸ ἀναφέρει, μεταξὺ ἄλλων, γιὰ τὸ ζήτημα τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέα καὶ τὰ ἑξῆς: «*Θεωρῶ χρῆός μου νὰ Σᾶς ἐκφράσω τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην ἐμοῦ καὶ τῶν συνδημοτῶν μου διὰ τὴν παρ'*

18. Σύμφωνα μὲ τὸν ΠΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟ, *supra note* 15, σ. 64-65, ἡ συνάντηση αὐτὴ ἔλαβε χώρα μετὰ τὴν προηγούμενη συνεννόηση τοῦ ἴδιου μὲ τὸν παλαιὸ συμμαθητὴ του Ἀνδρέα Παπανικολάου, στὸν ὁποῖο καὶ ἐπέδωσε ἀντίγραφο τοῦ Ἐπιτομῆματος τῶν ὀργανώσεων τῆς πόλεως τῶν Πατρῶν.

Ἵμῶν ἄμεσον ἱκανοποίησιν τοῦ παλαιοῦ πόθου ὄλων μας, τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ Ναοῦ τοῦ Πρωτοκλήτου, μὲ τὴν ὁποίαν θὰ συνδεθῆ τὸ ὄνομά Σας»¹⁹.

Ἡ ἐπιβολή, τελικῶς, τῆς ἐν λόγω ἐραδικῆς εἰσφορᾶς ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση τοῦ Κων/νοῦ Καραμανλῆ, ἕναν μόνις μῆνα μετὰ τὴ συγκρότησή της (6 Ὀκτωβρίου 1955), ὀφείλεται προεχόντως στὶς ἄοκνες προσπάθειες τοῦ Μητροπολίτη Πατρῶν Θεοκλήτου, καθὼς καὶ στὸ ιδιαίτερο ἐνδιαφέρον πὺ ἐπέδειξαν, μετὰξὺ ἄλλων ἀσφαλῶς, τόσο ὁ πρῶην πρωθυπουργὸς Παναγιώτης Κανελλόπουλος ὅσο καὶ ὁ τότε Ὑπουργὸς Παιδείας Ἀχιλλέας Γεροκωστόπουλος, ἀμφοτέρω ἐκ Πατρῶν καταγόμενοι, οἱ ὁποῖοι «προητοίμασαν καὶ εἰσηγήθησαν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὴν εὐτυχῆ λύσιν»²⁰.

Ἔτσι, μὲ τὸ ἄρθρο 11 Ν. 3485/1955²¹, ὁ ὁποῖος ψηφίζεται σὲ μόνη κατ' ἀρχὴν, ἄρθρο καὶ σύνολο συζήτηση κατὰ τὴ συνεδρίαση τῆς Βουλῆς τῆς 21ης Δεκεμβρίου 1955²², ἀποφασίζεται «ἐπὶ σκοπῷ ἀποπερατώσεως τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου, πολιούχου τῶν Πατρῶν» ἡ ἐπιβολή ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1956 ἐραδικῆς εἰσφορᾶς «ἐπὶ ἀπάντων τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Δήμου Πατρέων καταναλωτῶν ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας». Τὸ ποσὸ τῆς μηνιαίας αὐτῆς εἰσφορᾶς ὑπολογίζεται ἐπὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος πὺ καταναλώνεται ἀπὸ κάθε ἕναν ὑπόχρεο ξεχωριστά, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁποῖου ἐκδίδεται ὁ λογαριασμὸς τῆς Δ.Ε.Η. καὶ κυμαίνεται ἀπὸ 1 ἕως 20 δραχμῆς, κατὰ τὶς προβλεπόμενες ἀπὸ τὸν Νόμο κατηγορίες (π.χ. 1 δραχμὴ γιὰ ἀξία ἠλεκτρικοῦ ρεύματος μέχρι 10 δρχ., 2 δρχ. γιὰ ἀξία μέχρι 20 δρχ., κ.ο.κ.). Ἡ ἐν λόγω εἰσφορὰ βεβαιώνεται ἀπὸ τὸν ἐκάστοτε φορέα, ὁ ὁποῖος ἐκμεταλλεύεται

19. Ἐφημ. «Πελοπόννησος», φύλλο τῆς 1ης Δεκεμβρίου 1955, σ. 1.

20. Ἐφημ. «Ἐθνικὸς Κῆρυξ» τῆς 21ης Νοεμβρίου 1955, σ. 1.

21. «Περὶ προωθήσεως τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ τῶν νήσων καὶ παραμεθοριῶν περιοχῶν τῆς Χώρας» (Ε.τ.Κ. Α' 353/31.12.1955).

22. Ἐπειδὴ ἡ ἐν λόγω συνεδρίαση τῆς Βουλῆς ἦταν μία ἀπὸ τὶς τελευταῖες πρὸ τῶν ἑορτῶν τῶν Χριστουγέννων σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸ γεγονός ὅτι δὲν ὑπῆρχαν βασικὲς ἀντιρροήσεις γιὰ τὸ περιεχόμενο τῶν διατάξεων τοῦ πρὸς ψήφιση σχεδίου νόμου «περὶ προωθήσεως τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ τῶν νήσων καὶ παραμεθοριῶν περιοχῶν τῆς χώρας», τὸ τελευταῖο ψηφίσθηκε, ὅπως τροποποιήθηκε ἀπὸ τὴν ἀρμόδια Κοινοβουλευτικὴ Ἐπιτροπή, χωρὶς περαιτέρω συζήτηση διὰ τῆς βοῆς «Δεκτόν, δεκτόν»: βλ. σχετικῶς Ἐφημερὶς τῶν Συζητήσεων τῆς Βουλῆς, Περίοδος Γ', Σύνοδος Δ' (14 Νοεμβρίου 1955 - 11 Ἰανουαρίου 1956), Προεδρία Ροδόπουλου Κ. Γ., Συνεδριάσεις: 1 (14 Νοεμβρίου 1955) - 22 (21 Δεκεμβρίου 1955), ἐν Ἀθήναις, τύποις: Δασκαλάκη, 1956, σ. 432-434 καὶ Ἐπίσημα Πρακτικὰ τῶν Συνεδριάσεων τῆς Βουλῆς, Περίοδος Γ', Σύνοδος Δ', Προεδρία Κ. Γ. Ροδόπουλου, Συνεδριάσεις Α' - ΚΒ' (14 Νοεμβρίου 1955 - 21 Δεκεμβρίου 1955), ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου, 1957, σ. 383-386.

τή διανομή τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνέργειας στήν Πάτρα, εἰσπράττεται ἀπό τὸν τελευταῖο «ὡς παρακολούθημα» μαζί μὲ τὸ ἀντίτιμο γιὰ τὸ ἠλεκτρικὸ ρεῦμα καὶ ἀκολούθως ἀποδίδεται στήν Ἐπιτροπὴ Ἀνεγέρσεως πού εἶχε συγκροτηθεῖ μὲ τὸν Ν. 2779(ΒΨΟΘ')/1900. Ἡ τελευταία διαθέτει τὸ προϊόν τῆς εἰσφορᾶς «κατὰ Νόμον», γιὰ τὴ χρηματοδότηση, δηλαδή, τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέα, ἔχοντας τὴ δυνατότητα νὰ τὸ ἐκχωρήσει καὶ πρὸς ἐξυπηρέτηση δανείου, πού θὰ λάβει γιὰ τὸν ἐν λόγω σκοπὸ ἀπὸ Ὁργανισμό, Ταμεῖο ἢ Τράπεζα.

Σὲ πρακτικὸ ἐπίπεδο καὶ μὲ δεδομένο ὅτι ἡ ἐταιρεία «Γλαῦκος» πού ἐκμεταλλεύεται τότε τὴ διανομὴ τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνέργειας στήν Πάτρα ἔχει 16.671 καταναλωτές, ἡ Ἐπιτροπὴ ἀνεγέρσεως πρόκειται νὰ ἐσοδεῦει μηνιαίως ἀπὸ τὴν ἐν λόγω εἰσφορὰ τὸ ποσὸ τῶν 50.000 δρχ. περίπου²³.

Στὴ συνέχεια καὶ συγκεκριμένα στὶς 17 Ἰανουαρίου 1956, ἐκδίδεται κοινὴ Ἀπόφαση (μὲ ἀριθμὸ 3833) τῶν Ὑπουργῶν Οἰκονομικῶν, Βιομηχανίας καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων²⁴, ἡ ὁποία ὀρίζει τὸν τρόπο βεβαιώσεως καὶ εἰσπράξεως τῆς ἐν λόγω ἐραρικῆς εἰσφορᾶς, τῆς «βαρυνούσης τοὺς καταναλωτὰς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος περιφερείας Πατρῶν». Ἡ εἰσφορὰ αὐτὴ θὰ ἐμφαίνεται στὶς ἀποδείξεις γιὰ τὴν κατανάλωση ἠλεκτρικῆς ἐνέργειας μὲ τὴν ἐνδειξη «Εἰσφορὰ Νόμου 3485/55 ὑπὲρ ἀποπερατώσεως Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου» (ἄρθρο 2). Ἐντὸς τοῦ πρώτου πενθημέρου κάθε μήνα, τὸ ποσὸ τῆς εἰσφορᾶς πού θὰ εἰσπράττεται κατὰ τὸν προηγούμενο μήνα θὰ κατατίθεται στὸν λογαριασμὸ πού διατηρεῖ ἡ Ἐπιτροπὴ Ἀνεγέρσεως στήν Ἐθνικὴ Τράπεζα, μαζί μὲ μία κατάσταση ὅπου θὰ ἀποτυπώνεται συνολικῶς ἡ κατανάλωση ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἀνά κατηγορία καταναλωτῶν, τὸ ἀντίτιμο αὐτῆς καὶ τὸ ἀναλογοῦν ποσὸ τῆς εἰσφορᾶς (ἄρθρο 3). Μάλιστα, ἡ κατάσταση αὐτὴ μαζί μὲ τὸ ἀποδεικτικὸ τῆς τραπεζικῆς καταθέσεως τῆς εἰσφορᾶς πρέπει νὰ ἀποστέλλεται ἀπὸ ὅποιον ἀσκεῖ κάθε φορὰ τὴν ἐπιχείρηση ἠλεκτρισμοῦ τῶν Πατρῶν, ἐντὸς τῶν πρώτων δέκα ἡμερῶν κάθε μήνα, στήν ὡς ἄνω Ἐπιτροπὴ Ἀνεγέρσεως, σὲ περίπτωση δὲ μὴ ἐμπρόθεσμης καταθέσεως τῆς ἐν λόγω εἰσφορᾶς, ἡ Ἐπιτροπὴ αὐτὴ ἀποστέλλει βεβαιωτικὸ πῖνακα τῆς εἰσφορᾶς στὸ Δημόσιο Ταμεῖο, τὸ ὁποῖο βεβαιώνει καὶ τὴν εἰσπράττει ἀπὸ τὸν ἐκάστοτε ἀσκoῦντα τὴν ἐπιχείρηση ἠλεκτρισμοῦ τῶν Πατρῶν «κατὰ τὰς περὶ εἰσπράξεως Δημοσίων ἐσόδων διατάξεις».

23. Ἐφημ. «Πελοπόννησος», φύλλο τῆς 27ης Νοεμβρίου 1955, σ. 1.

24. Μὲ ἀριθ. 3833/1956 (Ε.τ.Κ. Β' ἀριθ. φύλλ. 16/26.1.1956).

Ἐξάλλου, τὸ ἴδιο ἔτος (1956) τίθεται καὶ τὸ ζήτημα ἐὰν ἡ μερική κατάργηση τοῦ Ν. 3485/1955, πὸν ἐπῆλθε μὲ τὸ Ν. Δ. 3523/1956 (ἄρθρο 17 § 3 ἐδάφ. β')²⁵, περιλαμβάνει καὶ τὴν ἐπίδικη διάταξη τοῦ ἄρθρου 11 Ν. 3485/1955, τὸ ὁποῖο ρυθμίζει τὸ θέμα τῆς ἐρανικῆς εἰσφορᾶς. Πρὸς ἄρση κάθε τυχόν ἀμφισβητήσεως, ἐκδίδεται τὴν ἐπόμενη χρονιά (1957) τὸ Ν.Δ. 3717²⁶, τὸ ὁποῖο διευκρινίζει ὅτι οἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρου 11 «ἐξακολουθοῦν ἰσχύουσαι, θεωρούμεναι ὡς μηδέποτε καταργηθεῖσαι» (ἄρθρο 22).

Στις 16 Μαρτίου 1956 εὐδοκῶνται οἱ συντονισμένες ἐνέργειες τοῦ Μητροπολίτη Πατρῶν Θεοκλήτου γιὰ τὴ σύναψη δανείου μὲ σκοπὸ τὴ συνέχιση τῶν ἐργασιῶν ἀνεγέρσεως. Εἰδικότερα, ὅπως σημειώνεται σὲ δημοσιεύματα τῆς ἐποχῆς²⁷, τὸ Ταμεῖο Παρακαταθηκῶν καὶ Δανείων «ἀπεδέχθη τὴν χορήγησιν 15ετοῦς τοκοχρεωλυτικοῦ δανείου ἐκ 5 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, χορηγηθησομένου εἰς τρεῖς δόσεις, χάριν τοῦ εἰρημένου σκοποῦ».

IV. Ἡ ἀδιατάρακτη ἐπιβολὴ τῆς ἐρανικῆς αὐτῆς εἰσφορᾶς διήρκεσε γιὰ σχεδὸν τριάντα χρόνια καὶ συγκεκριμένα μέχρι τὸ 1983. Τότε, 121 κάτοικοι τῶν Πατρῶν, μέλη τῆς θρησκευτικῆς κοινότητος τῶν «*Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά*» καὶ καταναλωτὲς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, ἀμφισβήτησαν τὸ κῦρος τῆς ἐπιβολῆς τῆς πρὸ πάνω ὑποχρεωτικῆς εἰσφορᾶς καὶ προσέφυγαν στὴ δικαιοσύνη. Συγκεκριμένα, κατέθεσαν αἴτηση ἀσφαλιστικῶν μέτρων, μὲ τὴν ὁποία ζητοῦσαν, ὡς ἐκ τῆς ἀντιθέσεως τοῦ Ν.Δ. 3485/1955 πρὸς τὴν ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως (ἄρθρο 13 Συντάγματος), καθ' ὃ μέρος προέβλεπε τὴν ὑποχρέωση καταβολῆς τῆς ἐν λόγω ἐρανικῆς εἰσφορᾶς συνολικῶς, ἐπομένως καὶ ἀπὸ ἀλλοθρησκούς, ὅπως αὐτοί, νὰ ἀνασταλεῖ προσωρινῶς ἡ διακοπὴ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἀπὸ τὴ Δ.Ε.Η. σὲ περίπτωσι μὴ ἐξοφλήσεως τῆς.

Τὸ Εἰρηνοδικεῖο Πατρῶν, πὸν ἐπιλήφθηκε τῆς ὑποθέσεως, μὲ Πρόεδρο τὸν *Κων/νο Λευκαδίτη*, ἐξέδωσε σχετικῶς τὴ μὲ ἀριθμὸ 261/1983 ἀπόφασιν του²⁸. μὲ αὐτὴ δέχθηκε ὅτι «ἡ καθολικὴ ἐπιβολὴ ἐρανικῆς εἰσφορᾶς ὑπὲρ τοῦ ναοῦ [τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέα], σὲ ὅλους τοὺς κατοίκους τῶν Πατρῶν, δὲν ἔχει ὡς στόχο τὴ θεραπεία κάποιου κοινῆς συμφέροντος [...] ἀλλὰ προφανῶς τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν τοῦ συγκεκριμένου θρησκευτικοῦ δόγματός, ὑπὲρ τοῦ

25. «Περὶ ὀργανώσεως τῆς διανομῆς τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας» (Ε.τ.Κ. Α' 174/7.8.1956).

26. «Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως ἐνίων διατάξεων φορολογικῶν καὶ ἄλλων νόμων ἀρμοδιότητος τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν» (Ε.τ.Κ. Α' / 131/23.7.1957).

27. Ἐφημ. «*Νεολόγος Πατρῶν*», φύλλο τῆς 17ης Μαρτίου 1956, σ. 1.

28. «Τὸ Σύνταγμα» 9 (1983) 646-652, μὲ σημείωσι Φ. Β[ΕΓΓΕΡΗ].

ναοῦ τοῦ ὁποῖου θεσπίστηκε», ἀνεξαρτήτως τῆς καλλιτεχνικῆς καὶ αἰσθητικῆς του ἀξίας, ἡ ὑποχρεωτικότητα δὲ τῆς εἰσφορᾶς ἀντιβαίνει εὐθέως στὶς ἐπιταγὲς τοῦ Συντάγματος περὶ θρησκευτικῆς ἐλευθερίας.

Τέθηκε ἐπομένως τὸ ζήτημα ἐὰν ἡ ἐπιβολὴ φορολογικῶν ἐπιβαρύνσεων ἀνεξαιρέτως στὸ σύνολο τῆς τοπικῆς κοινωνίας τῶν Πατρῶν ὑπὲρ τῆς «ἐπικρατούσας» θρησκείας καὶ διὴ ἡ ἐπιβολὴ τῆς ἄνω εἰσφορᾶς, συνιστᾷ ἀδικαιολόγητη διάκριση σὲ βάρος τῶν μὴ ὀρθόδοξων φορολογουμένων.

Ὑποστηρίζεται στὸ πλαίσιο αὐτὸ ὅτι ἡ ἐπιβολὴ τῆς ἐν λόγω εἰσφορᾶς δὲν βρίσκεται σὲ ἀρμονικὴ συνήχησι μὲ τὶς συνταγματικὲς διατάξεις περὶ προστασίας τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας καὶ γιὰ ἕναν πρόσθετο λόγῳ· ὁ ναὸς τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου Πατρῶν, ὡς τόπος θρησκευτικῆς λατρείας, δὲν ἀποτελεῖ *ex lege* μνημεῖο, ὥστε νὰ ὑπάγεται στὴν ἔννοια τοῦ *θρησκευτικοῦ πολιτιστικοῦ ἀγαθοῦ*, τὸ ὁποῖο ἀπολαύει διττῆς συνταγματικῆς προστασίας, ἤτοι στὸ πλαίσιο τόσο τοῦ ἄρθρου 13 (θρησκευτικὴ ἐλευθερία) ὅσο καὶ τοῦ ἄρθρου 24 (προστασία περιβάλλοντος) καί, ὡς ἐκ τούτου, νὰ δικαιολογεῖται ἡ ἀνεξαιρέτη ἐπιβολὴ οἰασδῆποτε εἰσφορᾶς στὸ πλαίσιο τῆς λήψεως μέτρων ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς Πολιτείας γιὰ τὴν προστασία του²⁹. Δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι μὲ μία *stricto sensu* ἐρημνευτικὴ σημασιοδότηση τῆς τυπολογίας τῆς σχετικῆς νομοθεσίας (ἄρθρο 6 Ν. 3028/2002), ἡ προσέγγιση αὐτὴ παρίσταται ὀρθὴ καὶ νομικῶς ἀκριβής. Πλὴν ὅμως, δὲν πρέπει νὰ παρορᾶται ὅτι, παρὰ τὴν ἀνυπαρξία σχετικῆς διαπιστωτικῆς πράξεως ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς Διοικήσεως, ὁ νέος ναὸς τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴ σύγχρονη ἐπιστῆμη ὡς «μνημεῖο τῆς νεότερης ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς κληρονομιάς» καὶ συνεκδοχικῶς, ἐντάσσεται αὐτομάτως, συμφώνως πρὸς τὴν ἄποψη αὐτῆ, στὶς διαδικασίες τοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ν. 3028/2002 «περὶ προστασίας τῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ ἐν γένει τῆς πολιτιστικῆς κληρονομιάς» (ἄρθρο 2 περίπτ. ββ)³⁰. Μάλιστα, ὡς ἐκ τοῦ ἐν λόγω χαρακτηρισμοῦ, ἡ συντήρηση τοῦ ναοῦ δὲν ὑπόκειται στὶς συνήθεις τεχνικὲς τῆς καθημερινῆς πρακτικῆς πού ἀκολουθεῖ κατὰ κανόνα ἡ «ἀγορὰ», ἀλλὰ ἐφαρμόζονται ὅλως εἰδικὲς ἐπεμβατικὲς μέθοδοι ἀποκαταστάσεως³¹.

29. Βλ. προσφάτως Θ. Χ. ΤΣΙΒΟΛΑ, *Ἡ ἔννομη προστασία τῶν θρησκευτικῶν πολιτιστικῶν ἀγαθῶν* [= Βιβλιοθήκη Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου. Σειρὰ Β': Μελέτες, 7], Ἐκδόσεις Σάκκουλα, Ἀθήνα - Θεσσαλονίκη: 2013, σ. 231-232 καὶ *passim*.

30. Ἔτσι ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Χ. ΑΛΚ., «Ἡ οἰκοδόμησι τοῦ νέου Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου στὴν Πάτρα» σέ: ΧΟΤΖΑΚΟΓΛΟΥ, Ὁ νέος Ναὸς κ.λπ., *supra note* 6, σ. 93-103 [ἔδῳ σ. 99, *in fine*].

31. *Ibidem*.

Με τὸ θέμα ἀσχολήθηκε ἀρκετὰ χρόνια ἀργότερα (2000) καὶ ὁ *Συνήγορος τοῦ Πολίτη*, ὡς Ἀνεξάρτητη Ἀρχή, ὁ ὁποῖος, με σχετικὸ Πόρισμά του³², προβαίνοντας σὲ μία ἐριμνευτικὴ σημασιολόγηση τῆς ἔννοιας τῆς «ἐπικρατοῦσας» θρησκείας, τάσσεται ὑπὲρ τῆς νομιμότητας τῆς ἐπίδικης εἰσφορᾶς. Εἶναι κοινὸς τόπος ὅτι τὰ ἄρθρα 3 καὶ 13 τοῦ Συντάγματος, πού δομοῦν, μεταξύ ἄλλων, τὸ συνταγματικὸ πλαίσιο πού ἀφορᾶ στὸ θρησκευτικὸ φαινόμενο, ἔχουν ἀναγάγει τὴ θρησκεία, καὶ δὴ τὴν «ἐπικρατοῦσα» Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, σὲ θεσμό, ὁ ὁποῖος τυγχάνει συνταγματικῆς προστασίας. Στὸ ἐσωτερικὸ αὐτοῦ τοῦ θεσμοῦ ἀσκεῖται, ὡς ἐγγυήσή του³³, τὸ δικαίωμα τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, τὸ ὁποῖο, στὸ πλαίσιο ἐνὸς «*θρησκευτικὰ ἀνεκτικοῦ κράτους*», ἀνέχεται τὴν ὑπαρξὴ θρησκευτικῶν μειονοτήτων³⁴. Μὲ αὐτὴ τὴ θεωρητικὴ παραδοχὴ, ὁρθῶς ὁ *Συνήγορος τοῦ Πολίτη* δέχεται ὅτι ὁ κοινὸς νομοθέτης ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ προβλέψει εἰδικὴ μεταχείριση ὑπὲρ τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας ὡς θεσμοῦ, σὲ θέματα πού δὲν ἄπτονται τῆς ἀσκήσεως ἀτομικῶν δικαιωμάτων. Στὸ πλαίσιο αὐτό, ἡ ἐπίμαχη διάταξη, ἂν καὶ συνεπάγεται ἐπιβάρυνση καὶ τῶν μὴ ὁρθόδοξων φορολογουμένων, δὲν συνιστᾷ διάκριση σὲ βάρος τῶν τελευταίων, διότι ἀποσκοπεῖ στὴν ἐκπλήρωση ἐνὸς *δημόσιου σκοποῦ*, τὸ περιεχόμενο τοῦ ὁποῖου ἔχει ὀριοθετηθεῖ ἀπὸ τὴν Πολιτεία³⁵. Πολλῶ μᾶλλον πού ὁ δημόσιος σκοπὸς δὲν νοσηματοδοτεῖται, ἐν προκειμένῳ, ὡς ἀνέγερση ὁρθόδοξων ναῶν γενικῶς καὶ ἀορίστως, ἀλλὰ ὡς ἀνέγερση ἐνὸς συγκεκριμένου ναοῦ, τὴν ὁποία ὁ νομοθέτης ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ ἀνακηρύξει σὲ εὐρύτερη πολιτιστικὴ ἀναγκαιότητα, ἀνάλογη τῆς ἀνεγέρσεως ἐνὸς μουσείου ἢ μνημείου καὶ ὑπερβαίνουσα τὰ ὅρια τῶν λειτουργικῶν ἀναγκῶν τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας³⁶. Πρὸς ἐπίρρωση τῆς θέσεως αὐτῆς, δὲν πρέπει νὰ παρορᾶται τὸ γεγονὸς ὅτι, ὅπως σημειώνεται στὴν εἰσηγητικὴ ἔκθεση γιὰ τὴν ἐν λόγω διάταξη, ἡ καθιέρωση τῆς ἐν λόγω ἐραρικῆς εἰσφορᾶς σκοπεῖ ὄχι ἀπλῶς στὴν ἀνέγερση ἐνὸς ὁποιοῦδήποτε ὁρθόδοξου ναοῦ, ἀλλὰ ἐνὸς ναοῦ «*ἀποτελοῦντος μνημεῖον τῆς ἀπανταχοῦ Ὁρθόδοξου Χριστιανωσύνης*».

32. Πόρισμα με ἀριθ. 7652.00.2.1/26.5.2000, «Τὸ Σύνταγμα» 4-5/2000, σ. 604.

33. Γιὰ τὴν ἔννοια τῆς ἐγγυήσεως θεσμοῦ, βλ. προχείρως ΚΑΣΙΜΑΤΗ Γ., «Τὸ θεσμικὸ φαινόμενο στὸ δίκαιο καὶ ἡ ἀποδυνάμωσή του», Κριτικὴ Ἐπιθεώρηση, 1995, τεύχ. 1, σ. 77 ἑπ.

34. Ἔτσι, ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Γ. Ι., *Ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία κατὰ τὴ νομολογία τοῦ Ἀρείου Πάγου*, [= Βιβλιοθήκη Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου, Σειρά: Β' Μελέτες, 1], 2010, σ. 47.

35. Βλ. σχετικῶς ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Γ. Ι., «Οἱ Ἀνεξάρτητες Ἀρχὲς γιὰ ζητήματα θρησκείας», Νομοκανονικὰ 1/2013, σ. 37 ἑπ. [ιδίως σ. 82].

36. Βλ. Πόρισμα, *supra note* 32.

Πάντως, πρέπει να σημειωθεί ότι, ανεξαρτήτως της συνταγματικότητας της επίμαχης εισφοράς, ή μη εξόφλησής της με τον λογαριασμό του ηλεκτρικού ρεύματος ουδόλως θα έπρεπε να συνεπάγεται διακοπή της ηλεκτροδοτήσεως, δεδομένου ότι «*μέ την κύρωση της διακοπής από τον Διαχειριστή του Δικτύου της παροχής ηλεκτρικού ρεύματος σε φορολογούμενο για τον λόγο ότι δεν είναι συνεπής με φορολογικές υποχρεώσεις άσχετες προς τις απορρέουσες από την σύμβαση προμηθείας ηλεκτρικού ρεύματος υποχρεώσεις του, παραβιάζεται ή άρχη της αναλογικότητας, διότι πρόκειται περι μέτρου το οποίο άγει σε ανάιρεση της καθολικότητας της παροχής των υπηρεσιών κοινωφελούς δικτύου εξυπηρέτησεως για λόγο, ο οποίος δεν είναι συναφής με την παροχή της έν λόγω υπηρεσίας*». Έτσι, άλλωστε έκρινε όρθως το Συμβούλιο της Έπικρατείας όλως προσφάτως, με την υπ' αριθμό 1972/2012 απόφαση του³⁷, σε παρόμοιας, τηρουμένων των αναλογιών, φύσεως υπόθεση, ήτοι σχετικώς με τό «Έκτακτο ειδικό τέλος ηλεκτροδοτούμενων δομημένων έπιφανειών» (ΕΕΤΗΔΕ), το οποίο, όπως και ή εισφορά του Ν. 3485/1955 για τον ναό του Άγ. Ανδρέα, συνεισπράττεται από τη ΔΕΗ (Ν. 4021/2011), με την άπειλή διακοπής του ηλεκτρικού ρεύματος, σε περίπτωση μη εξοφλήσεώς του.

Υ. Την 19η Φεβρουαρίου 2005, ό τότε Αρχιγραμματέας της Ι. Συνόδου της Έκκλησίας της Ελλάδος Αρχ. Χρυσόστομος [Σκλήφας] εκλέγεται νέος Μητροπολίτης Πατρών. Ήδη από την πρώτη στιγμή της εγκαταστάσεώς του στην πόλη των Πατρών, στις 2 Άπριλίου 2005, εκφράζει τον προβληματισμό του για την υποχρεωτικότητα της εισφοράς. Στόν ένθρονιστήριο, μάλιστα λόγο του³⁸, ανακοινώνει ότι «*άμέσως θα συγκληθή ή υπάρχουσα Έπιτροπή ανεγέρσεως, θα μελετηθούν τά σχετικά θέματα μετά μεγίστης λεπτότητας και έφ' όσον ή κατάργησις της εισφοράς άποτελεί αίτημα του λαού, θα εισηγηθώμεν την κατάργησίν της*», αίτιολογώντας τη θέση του αυτή με τό έπιχείρημα ότι «*ποτέ δεν θα έπιθυμούσα να στενοχωρηθή κάποιος, να πιεσθή ή να βαρυνωμήση προσφέροντας κάτι δια τον Ναόν του Θεού*».

Συνεπής προς την έξαγγελία του αυτή, ό νέος Έπίσκοπος των Πατρών συγκαλεϊ στις 20 Άπριλίου 2005, ήτοι 18 μόλις ήμέρες μετά την ένθρονισή του, την Έπιτροπή ανεγέρσεως. Κατά τη σύσκεψη, ό Μητροπολίτης Πατρών έννημερώνει τά υπόλοιπα μέλη της Έπιτροπής ότι από της αναλήψεως των καθηκόντων

37. «Νομκό Βήμα» 60 (2012) 1550.

38. Βλ. τό κείμενο σε περιοδικό «Έκκλησία» 5 (2005) 367-382 [ιδίως 372].

του έλαβε πλήθος έπιστολών για τὸ θέμα τῆς ὑποχρεωτικῆς εἰσφορᾶς πὺ καταβάλλουν οἱ κάτοικοι τῶν Πατρῶν για τὸν νέο Ἱ. Ναὸ τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέα μέσω τῶν λογαριασμῶν τῆς ΔΕΗ. Προτείνει, λοιπὸν, τὴ διακοπὴ τῆς ὑποχρεωτικῆς αὐτῆς εἰσφορᾶς, κυρίως διότι, πλὴν ἄλλων, «αὐτὸ τὸ ὑποχρεωτικὸ τέλος δημιουργεῖ κακὲς ἐντυπώσεις καὶ ἀντιδροῦν ἀρνητικὰ οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ἐνῶ προφανῶς θὰ εἶχαν τὴν διάθεσιν νὰ προσφέρουν πολὺ περισσότερα για τὸν Ναό». Κατόπιν τούτου, ἡ Ἐπιτροπὴ ἀνεγέρσεως, με τὴν παρουσία 7 ἐκ τῶν 8 μελῶν της, ἀποφασίζει ὁμοφώνως³⁹, «τὴν κατάργησιν τῆς ὑποχρεωτικῆς εἰσφορᾶς ἀνεγέρσεως καὶ ἀποπερατώσεως τοῦ Νέου Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου Πατρῶν» καὶ συνεπῶς, «παρακαλεῖ τὸν ἀρμόδιον Ὑπουργὸν Ἀνάπτυξης ὅπως ἐπιμεληθεῖ καὶ εἰσηγηθεῖ τὴν κατάργησιν τοῦ σχετικοῦ Νόμου [...] καὶ δοθεῖ ἐντολὴ στὴ Δ.Ε.Η. ὅπως παύσει νὰ εἰσπράττει αὐτὴν...».

Εἰδικότερα, τὸ κείμενο τοῦ Πρακτικοῦ τῆς ἐν λόγῳ συνεδριάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς ἀνεγέρσεως ἔχει ὡς ἑξῆς⁴⁰:

«ΠΡΑΚΤΙΚΟ Νο 599

Ἐν Πάτραις σήμερον τὴν 20ὴν Ἀπριλίου 2005 ἡμέραν Τετάρτην καὶ ὥραν 11ην π.μ. κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀνεγέρσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου Πατρῶν, Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πατρῶν κ.κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, προσῆλθαν τὰ μέλη της εἰς τὸ Μητροπολιτικὸν Μέγαρον προκειμένου νὰ συνεδριάσουν καὶ νὰ λάβουν ἀποφάσεις ἐπὶ τῶν θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως. Εἰς τὴν συνεδρίασιν παρέστησαν οἱ κάτωθι:

1. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πατρῶν κ.κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ - ΠΡΟΕΔΡΟΣ
2. Ὁ κ. Ἀνδρέας Καράβολας - Δήμαρχος Πατρέων
3. Ὁ κ. Ἰωάννης Γασπαρινάτος - Νομαρχιακὸς Σύμβουλος ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ κ. Νοάρχου.
4. Ὁ κ. Νικόλαος Τζανάκος - Πρόεδρος τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου Πατρέων.
5. Ὁ κ. Σπύρος Θεοδωρόπουλος.
6. Ὁ κ. Εὐάγγελος Φλωράτος.
7. Ὁ κ. Χρῆστος Χριστόπουλος.

39. Βλ. σχετικῶς τὸ με ἀριθ. 559/20.4.2005 Πρακτικὸ συνεδριάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς ἀνεγέρσεως.

40. Δημοσιεύεται τὸ πρῶτον.

Διαπιστωθείσης άπαρτίας διά τῆς παρουσίας ἑπτὰ (7) ἐκ τῶν ὀκτῶ (8) μελῶν ἄρχεται ἡ συνεδρίασις.

ΘΕΜΑ: ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΕΠΙ ΤΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΝ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΛΗΨΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΕΠ' ΑΥΤΩΝ (οἰκονομικά στοιχεῖα, εἰσφορὰ τοῦ Ναοῦ, ἀγιογραφήσεις, ψηφιδογραφήσεις, ἐπισκευές, συντηρήσεις κ.λπ.)

Στὴν ἀρχὴ τῆς συνεδριάσεως ὁ Σεβασμιώτατος Πρόεδρος ἐξέφρασε τὴν χαρὰν του γιὰ τὴν παρουσία τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς στὴ σημερινὴ συνεδρίαση καὶ διὰ τὸν πρόσθετο λόγο ὅτι θὰ τοῦ δοθεῖ ἡ εὐκαιρία νὰ συνεργασθεῖ μὲ αὐτοὺς διὰ τὴν ἐπίλυσιν καὶ προώθησιν διαφόρων ζωτικῶν θεμάτων τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ Ν. Γ. Ναοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου καὶ εἰδικότερα τὶς ἀγιογραφήσεις, ψηφιδογραφήσεις, συντηρήσεις κ.λπ.

Συνεχίζοντας δὲ εἶπε ὅτι ἀπὸ τῆς ἀναλήψεως τῶν καθηκόντων του ὡς Μητροπολίτου Πατρῶν, ἔλαβε πλῆθος ἐπιστολῶν πού ἀναφέροντο ἐκτὸς τῶν ἄλλων θεμάτων καὶ εἰς τὸν Ν. Γ. Ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, εἰδικότερα δὲ εἰς τὸ θέμα τῆς ὑποχρεωτικῆς εἰσφορᾶς πού καταβάλλουν οἱ κάτοικοι τῶν Πατρῶν γιὰ τὸν Ν. Γ. Ναὸ μὲσω τοῦ λογαριασμοῦ τῆς Δ.Ε.Η.

Ἀπὸ τὰ οἰκονομικά στοιχεῖα (μετρητά, μετοχές, ἀξία κληροδοτήματος κ.λπ.) πού ἐδόθησαν τόσον εἰς αὐτὸν ὅσον καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἀφ' ἑνός, καὶ ἀπὸ τὸν κατάλογον τῶν ὑπολοίπων ἐργασιῶν πού ἀπομένουν γιὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ἀγιογραφήσεως καὶ ψηφιδογραφήσεως (ὅπως ἀναφέρεται σὲ σχετικὸ ἔγγραφο τὸ ὁποῖο διανεμήθη εἰς τὰ μέλη) τοῦ Ναοῦ ἀφετέρου, σχημάτισε τὴν εἰκόνα ὅτι ἦλθε ἡ ὥρα νὰ ἀποφασίσῃ ἡ Ἐπιτροπὴ γιὰ τὴν κατάργησιν τῆς ὑποχρεωτικῆς εἰσφορᾶς ὅχι ἀκριβῶς λόγω τοῦ ὕψους, καταμετρητῆ Δ.Ε.Η. (0,06 λεπτά) ἀλλὰ κυρίως διότι αὐτὸ τὸ ὑποχρεωτικὸ τέλος δημιουργεῖ κακὲς ἐντυπώσεις καὶ ἀντιδροῦν ἀρνητικὰ οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ἐνῶ προφανῶς θὰ εἶχαν τὴν διάθεσιν νὰ προσφέρουν πολὺ περισσότερα γιὰ τὸν Ναό.

Οἱ ἀναφορὲς διὰ τοῦ τύπου καὶ τῶν τηλεοπτικῶν μέσων γιὰ τὴν ὑποχρεωτικὴν εἰσφορὰ καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τὸ συνολικὸ ἐτήσιο ὕψος τῆς εἰσφορᾶς ἀνέρχεται σὸ ποσὸ τῶν 60.000 - 70.000 € ποσὸν ὅχι τόσον σημαντικὸ καὶ δεδομένου ὅτι ἡ ἀξία τῶν κληροδοτημάτων μπορεῖ νὰ ἀποδώσῃ πολὺ περισσότερα ἀπὸ τὸ προϋπολογισθὲν ποσὸν 1.142.000,00 € λόγω τοῦ ὅτι ἡ περιοχὴ ἰδίως τοῦ ἀκινήτου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀκρωτηρίου 215 (κληροδοτήμα Διονυσόπουλου) λόγω τῆς προσφάτου ἐντάξεώς του σὸ σχέδιο πόλεως, ἀναπτύσσεται μὲ ταχεῖς ρυθμοὺς ὡς ἐπληροφορήθη, κατέληξε στὴν ἀπόφασιν νὰ ἐξαγγεῖλει κατὰ τὴν

ἐνθρόνισή του στο Πατραϊκό Λαό την διακοπή τῆς εἰσφορᾶς, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς δὲν θὰ εἶχαν ἀντίρρηση ἐπ' αὐτοῦ.

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον πρότεινε στὴν Ἐπιτροπὴ τὴν διακοπὴ τῆς ὑποχρεωτικῆς εἰσφορᾶς ὑπὲρ τοῦ Ναοῦ, καὶ ἐζήτησεν τὴν ἀποψη τῶν λοιπῶν μελῶν.

Ὁ κ. Σπύρος Θεοδωρόπουλος εἶπε ὅτι συμφωνεῖ μὲ τὴν πρότασιν τοῦ Σεβασμιωτάτου, διότι ἐνδεχομένως τὸ κληροδότημα τῆς ὁδοῦ Ἀκρωτηρίου νὰ ἀποδώσει πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὸ προϋπολογιζόμενο ποσό, ἐξέφρασε δὲ τὸν φόβον του μήπως ἔχει γίνεи καταπάτησις τοῦ ἀκινήτου ἀπὸ περιοίκους ἢ λοιπούς.

Εἰς αὐτὸν ἐδόθη ἡ ἀπάντησις ὅτι βάσει σχεδίου πού συνετάχθη ἀπὸ τὶς ἀρμόδιες ὑπηρεσίαι τῆς Νομαρχίας (πρᾶξις ἀναλογισμοῦ) καὶ μετὰ τὴν περιφραξὴ τῶν τριῶν οἰκοπέδων πού κατέληξαν στὴν Ἐπιτροπὴ μετὰ τὴν κατάτμησις τοῦ ἀκινήτου ἦτοι ἀπὸ 14.000 τ.μ. σὲ 6.485,44 τ.μ. πιστεύεται ὅτι ἔχει ἀποφραγεῖ τέτοια ἐκδοχή.

Ὁ Δήμαρχος Πατρέων κ. Ἀνδρέας Καράβολας εἶπε ὅτι συμφωνεῖ καὶ αὐτὸς μὲ τὴν κατάργησις τῆς εἰσφορᾶς, διότι προφανῶς ἐπέστη ὁ χρόνος καταργήσεώς της, ἐξέφρασε δὲ τὸν φόβον μήπως δοθεῖ ἡ ἐντύπωσις ὅτι οἱ προηγούμεναι διοικήσεις ἀδράνησαν ἐπ' αὐτοῦ ἐνῶ δὲν εἶναι ἀληθὲς διότι τὸ μεγάλο ἀκίνητο τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀκρωτηρίου προσφάτως ἐνετάχθη στὸ σχέδιο πόλεως ὅποτε τὰ χρήματα πού θὰ ἀντληθοῦν θὰ ἐπιτρέψουν πιθανῶς τὴν ὀλοκλήρωσις τῶν ἐργασιῶν.

Ὁ κ. Χριστόπουλος συνεφώνησε καὶ αὐτὸς μὲ τὴν κατάρτιση⁴¹ τῆς εἰσφορᾶς ἀλλὰ ἐπεσήμανε ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ καταβάλλει τὶς δαπάναις συντηρήσεως τοῦ περιβάλλοντος χώρου (ἀμοιβὲς προσωπικοῦ, ὑδροληψία κ.λπ.) καὶ θὰ πρέπει νὰ ἀπασχολήσῃ τὸ θέμα αὐτὸ τὴν Ἐπιτροπὴ, ἐκτὸς ἐὰν τὶς δαπάναις αὐτὲς ἀναλάβῃ τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Συμβούλιο.

Ὁ Σεβασμιώτατος Πρόεδρος ἀπάντησε ὅτι ἤδη τὸ θέμα αὐτὸ ἔχει λυθεῖ καὶ τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Συμβούλιο τοῦ Ι. Ναοῦ θὰ ἀναλάβῃ πλήρως τὶς δαπάναις αὐτὲς.

Ὁ κ. Φλωράτος εἶπε ὅτι θὰ μπορούσε ἡ εἰσφορὰ νὰ παραμείνῃ γιὰ 2 χρόνια ἀκόμη, ἀλλὰ μετὰ τὶς παραπάνω ἐπισημάνσεις τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τὴ διαβεβαίωσις τοῦ Σεβασμιωτάτου ὅτι τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Συμβούλιο θὰ ἀναλάβῃ τὴν συντήρησις τοῦ περιβάλλοντος χώρου, συμφωνεῖ καὶ αὐτὸς μὲ τὴν κατάργησις τῆς εἰσφορᾶς.

41. Πρόκειται μᾶλλον γιὰ παραδρομὴ, ἀφοῦ τὸ ὀρθὸ εἶναι «κατάργησις».

Ἐπίσης συμφώνησαν καὶ οἱ κ.κ. Νικόλαος Τζανάκος καὶ Ἰωάννης Γασπαρινάτος.

Μετὰ ἀπὸ αὐτὰ ἡ Ἐπιτροπὴ Ἀνεγέρσεως λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν:

1. Τὶς διατάξεις τοῦ Νόμου ΒΨΟΘ/1900 καὶ τὶς διατάξεις τοῦ Β.Δ.: 566/4-10-1967.

2. Τὶς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 11 τοῦ Νόμου 3485/30/31-12-1955 σὲ συνδυασμὸ μὲ τὶς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 21⁴² τοῦ Ν. Δ/τος 3717/18/23-7-1957 (Α/131).

3. Τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα τῆς Ἐπιτροπῆς τὰ ὁποῖα ἐνδεχομένως νὰ καλύψουν τὰ ἔξοδα ὀλοκληρώσεως τῶν ἐργασιῶν στὸ Νέο Ἱερό Ναὸ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου Πατρῶν.

4. Τὴν εἰσήγηση τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πατρῶν κ.κ. Χρυσόστομου, Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς περὶ καταργήσεως τῆς ὑποχρεωτικῆς εἰσφορᾶς εἰσπραττομένης διὰ τοῦ λογαριασμοῦ τῆς Δ.Ε.Η.

Ἀποφασίζει ὁμοφώνως:

1. Τὴν κατάργηση τῆς ὑποχρεωτικῆς εἰσφορᾶς ἀνεγέρσεως καὶ ἀποπερατώσεως τοῦ Νέου Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου Πατρῶν ἢ ὁποῖα εἰσπράττεται ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ, καὶ καταβάλλεται ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως τῶν Πατρῶν μέσῳ τῶν λογαριασμῶν τῆς Δ.Ε.Η. σύμφωνα μὲ τὶς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 11 τοῦ Ν. 3485/30/31.12.1955 σὲ συνδυασμὸ μὲ τὶς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 21 τοῦ Ν. Δ/τος 3717/18/23.7.1957, καὶ διὰ τοῦτο παρακαλεῖ τὸν ἀρμόδιον Ὑπουργὸν Ἀνάπτυξης ὅπως ἐπιμεληθεῖ καὶ εἰσηγηθεῖ τὴν κατάργηση τοῦ σχετικοῦ Νόμου ἀναφερομένου στὴν ὑποχρεωτικὴ εἰσφορὰ (τέλος) ὑπὲρ Ἀνεγέρσεως καὶ ἀποπερατώσεως τοῦ Ν. Ι. Ν. Ἁγίου Ἀνδρέα Πατρῶν καὶ δοθεῖ ἐντολὴ στὴ Δ.Ε.Η. ὅπως παύσει νὰ εἰσπράττει αὐτὴν διὰ λογαριασμὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ἀνεγέρσεως τοῦ Ν. Ι. Ναοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου Πατρῶν, ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως στὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

[...]

4. Διαβιβάζει τὴν ἀπόφασή της αὐτὴ στὸ Ὑπουργεῖο Ἀνάπτυξης μὲ τὴν παράκληση ὅπως εἰσηγηθεῖ τὴν ἀπαλλαγὴ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως τῶν Πατρῶν τῆς ὑποχρεωτικῆς εἰσφορᾶς προβλεπομένης ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 11 τοῦ καταργηθέντα νόμου 3485/30/31.12.1955 καὶ ἐπανελθόντος σὲ ἰσχύ τοῦ ἄρθρου τούτου διὰ τοῦ Ν. Δ/τος 3717/18/23.7.1957 (κατάργηση ἐκ παραδρομῆς ἄρθρου 21).

42. Βλ. ὀρθότερα ἄρθρο 22.

...

...

*Μή υπάρχοντος άλλου θέματος, λύεται ή συνεδρίαση.
Διά τόν σκοπόν αυτό γράφτηκε τò παρόν πρακτικό».*

Έτσι, πρòς ύλοποίηση τής έν λόγω απόφασεως, στις 18 Νοεμβρίου 2005, οί τότε Έπουργοί Οίκονομίας και Οίκονομικών Γ. Άλογοσκούφης, Άνάπτυξης Δ. Σιούφας και Έθνικης Παιδείας και Θρησκευμάτων Μ. Γιαννάκου καταθέτουν τροπολογία⁴³ σò Σχέδιο Νόμου «Γενικό Έμπορικό Μητρώο (Γ.Ε.ΜΗ.) και Έκσυγχρονισμός τής Έπιμελητηριακής Νομοθεσίας», με θέμα τήν κατάργηση⁴⁴ τού τέλους ύπερ τής ανεγέρσεως τού Έ. Ναού Άγ. Άνδρέου Πατρών, πού είχε έπιβληθει σòς κατοίκους-καταναλωτές ήλεκτρικής ένέργειας τής περιφέρειας Δήμου Πατρέων με τò άρθρο 11 Ν. 3485/1955. Έ εισφορά αυτή καταργείται τελικώς με τόν Ν. 3419/2005 (άρθρο 33) και συγκεκριμένα από τις 6 Δεκεμβρίου 2005⁴⁵, ότε δημοσιεύεται ό σχετικός νόμος στην Έφημερίδα τής Κυβερνήσεως⁴⁶.

43. Με άριθ. Γεν. 501 και Ειδ. 40/18.11.2005 και ώρα 19:05: Άρχείο Βουλής, Περίοδος ΙΑ΄ Προεδρευομένης Δημοκρατίας, Σύνοδος Β΄, Προεδρία Άνας Μπενάκη - Ψαρούδα, Έπουργείο Άνάπτυξης, τόμος Α΄, Άθήνα, 2007.

44. Σύμφωνα με τήν ύπ΄ άριθ. 221/27/2005 Έκθεση τού Γενικού Λογιστηρίου τού Κράτους (άρθρο 75 § 2 Συντάγματος) ή κατάργηση τού έν λόγω τέλους συνεπάγεται άπώλεια έσόδων για τήν Έπιτροπή Άνεγέρσεως ύψους 58.000 ευρώ, περίπου, έτησίως.

45. «Γενικό Έμπορικό Μητρώο (Γ.Ε.ΜΗ.) και Έκσυγχρονισμός τής Έπιμελητηριακής Νομοθεσίας» (Ε.τ.Κ. Α΄ 297/6.12.2005).

46. Κατά τή σχετική συζήτηση στή Βουλή, ό [τότε] Κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος τού ΚΚΕ Νικόλαος Γκατζής, άφου τάχθηκε ύπερ τής ψηφίσεως τής τροπολογίας, έπισήμανε ότι ή έν λόγω έρανική εισφορά «ήρθε πάρα πολύ άργά νά άκυρωθει» και άναρωτήθηκε «Γίνεται κανένας έλεγχος πού πήγαν αυτά τά χρήματα πού πήρε ή έρανική αυτή έπιτροπή άνέγερσης τού ναού;»: Πρακτικά Βουλής, Όλομέλεια [=ΙΑ΄ Περίοδος (Προεδρευομένης Δημοκρατίας), Σύνοδος Β΄, 3], τόμος Γ΄, Συνεδριάσεις ΛΣΤ΄ - ΜΣΤ΄ (24 Νοεμβρίου 2005 - 8 Δεκεμβρίου 2005) Άθήνα, 2006, σ. 1606.